

Oikeusministeriö
Lausuntopalvelu.fi

VN/22309/2023

**KAUPAN LIITON LAUSUNTO LUONNOKSESTA HALLITUKSEN ESITYKSEKSI
EDUSKUNNALLE LAIKSI SAKON JA RIKESAKON MÄÄRÄÄMISESTÄ ANNETUN
LAIN MUUTTAMIKSEKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI**

Oikeusministeriö on pyytänyt Kaupan liitolta lausuntoa sakon ja rikesakon määräämistä koskevan lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta.

Muutosesityksen tavoite on sujuvoittaa rikosprosessia. Tämä tapahtuisi erityisesti sakkomenettelyn käyttöalaa laajentamalla sekä poliisin ja syyttäjän toimivaltaa muuttamalla ja laajentamalla. Ehdotettujen muutosten uskotaan siten keventävän rikosprosessiin osallistuvien viranomaisten, poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten työtä ja nopeuttavan näin rikosasioiden käsittelyä. Asianosaisten kannalta tavoitteena on parantaa oikeusturvan saatavuutta asiassaan.

Kaupan liitto lausuu kohteliaimmin seuraavaa:

Lausunnonantajan yleiset huomiot koko esityksestä

Lakimuutoksella tavoiteltava rikosprosessin sujuvoittaminen ja käsittelyaikojen lyhentäminen yksinkertaistamalla menettelyä tietyn tyyppisten rikosten osalta on kannatettavaa. Osa kauppaan kohdistuvista päivittäisistä rikoksista on selvästi niitä, joiden käsittelyyn ehdotetut muutokset vaikuttaisivat sakkomenettelyn käytön lisäämisen ja soveltamisalan laajentumisen seurauksena. Muutoksen toteutuessa ehdotetulla tavalla uskomme vaikutuksen olevan kaupan toimijan kannalta positiivinen, kun rikosasian käsittely nopeutuu ja prosessi kaiken kaikkiaan yksinkertaistuu ja kevenee.

On kuitenkin tärkeää, ettei muista rikosprosessia koskevista lakimuutosehdotuksista seuraa sellaista, joka johtaa esimerkiksi tutkintojen keskeyttämiseen nykyistäkin useammin juuri myymälävarkauksista tehtävissä rikosilmoituksissa.

Perusteluosiossa arvioidaan myös sakonmuunnon soveltamisen nykyistä toistuvuuskriteeriä, mutta ei ehdoteta siihen muutosta, vaikka sakkomenettelyn käyttö tulee lisääntymään ja rikostyypein tarkasteltuna laajenemaan.

Kauppaan kohdistuvat rikokset ovat nykyistäkin lainsäädäntöä sovellettaessa hyvin usein poliisin tai syyttäjän määräämiin sakkoihin johtavia. Jo nykytilanteessa kuuden edeltävän sakkorangaistuksen vaatimus on kaupan kannalta epätydyttävä. Katsomme, että olisi loogista kiristää sakkojen muuntokelpoisuuden toistuvuuskriteeriä samalla kun sakkomenettelyn käyttäminen lisääntyy. Paitsi että osa henkilöistä maksaa sakkonsa vaihtoehtona vapauden menettämiselle, vankeusrangaistusta kärsivä henkilö on poissa tekemästä lisää rikoksia, mikä olisi sekin nähtävä todellisena hyötynä. Kaupan ala on pitkään esittänyt sakonmuunnon palauttamista vastaamaan ennen vuotta 2008 vallinnutta tilannetta. Samalla kun sakkomenettelyn käyttöä on tarkoitus lisätä ja laajentaa, minimissään olisi perustelua kiristää toistuvuusvaatimusta nykyisestä kuudesta vuoden sisällä langetetusta sakosta maksimissaan kolmeen.

Lain soveltamisalan laajentaminen: rikokset, joista säädetty ankarin rangaistus on kaksi vuotta vankeutta

Kannattamme soveltamisalan laajentamista ehdotetulla tavalla todeten kuitenkin, että rangaistuksen ankaruuden sijasta tärkein kriteeri sakkomenettelyyn soveltuvuudesta on perusteltua olla tapauksen selkeys. Tätä seikkaa on perusteluissa asianmukaisesti korostettukin.

Lain soveltamisalan laajentaminen: menettämisseuraamukset

Kannattamme menettämisseuraamusten käsittelyä sakkomenettelyn käsittelyn yhteydessä ja euromääräisen rajan nostamista. Tämä osaltaan takaa tosiasiallisen mahdollisuuden sakkomenettelyn käytölle nykyistä useammassa tapauksessa ja vapauttaa rikosprosessiin käsittelyyn osallistuvien tahojen resursseja muuhun käyttöön.

Esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän ratkaisuvalta

Perusteluissa on tarkasteltu monipuolisesti näkökulmia tarpeesta poliisin ja syyttäjän välisen ratkaisuvallan muuttamiseen. Katsomme, että ehdotetut muutokset ovat perusteltuja ja tarpeen sakkomenettelyn uudistamisella tavoiteltujen hyötyjen saavuttamiseksi rikosprosessiketjussa.

Alaikäinen epäilty sakkomenettelyssä

Pidämme perusteltuna ehdotusta sakkomenettelyn säilyttämistä nykyisessä laajuudessaan.

Asianosaisten suostumukset ja suostumuksen peruuttaminen

Katsomme, että prosessin sujuvuuden ja oikeusturvan toteutumisen kannalta on edelleenkin tärkeää, että sakkomenettely perustuu suostumukseen.

Suostumusedellytyksen säilyttäminen nimenomaan myös asianomistajan osalta, kuten ehdotus nyt onkin, on edelleen oleellista ja välttämätöntä. Mikäli muut ehdotetut muutokset, erityisesti yksityisoikeudellisten vaatimusten käsittely sakkomenettelyssä toteutuu ja toimii tarkoituksenmukaisella tavalla, voi kaupan toimijoille tulla nykyistä myönteisempi näkemys sakkomenettelyyn suostumiseen.

Suostumuksen peruuttamismahdollisuudesta luopumisella voidaan nähdä prosessia sujuvoittava vaikutus. Asianomistajan oikeusturvan toteutuminen on kuitenkin varmistettava, jos syytetty peruu suostumuksena: oikeusprosessi tulee käynnistää ja viedä päätökseen sekä hakijan saada yksityisoikeudelliset korvaukset aiheutuneista menetyksistä.

Lain soveltamisalan laajentaminen: yksityisoikeudellisen vaatimuksen käsittely

Ehdotettu yksityisoikeudellisten vaatimusten käsittely sakkomenettelyssä, on käytännössä sakkomenettelyn uudistamisen yksi merkittävimmistä seikoista kaupan alalle.

Kannatamme yksityisoikeudellisten vaatimusten käsittelyä sakkomenettelyn yhteydessä. Osapuolten suostumus (riidattomuus) on kuitenkin ilmeinen edellytys. Tapauksissa, joissa syytetyn kanssa ei päästä yhteisymmärrykseen korvauksista, on varmistettava asianomistajan oikeusturvan toteutuminen mahdollisimman tehokkaasti.

Esitämme Syyttäjälaitoksen lausunnossa esitetyn kaltaisesti edelleen harkittavaksi, onko lainsäädännössä ylipäätään tarpeen rajata yksityisoikeudellisen korvausvaatimuksen euromääräistä ylärajaa. Lähtökohta on joka tapauksessa riidaton vahingonkorvausasia.

Lain soveltamisalan laajentaminen: päihdetutkimuskustannukset

Ei lausuttavaa.

Esitutkintaan ehdotetut muutokset

Perusteluissa on monipuolisesti tarkasteltu edellytyksiä esitutinnan asianmukaisesta suorittamisesta erityyppisissä tapauksissa. Tyydymme toteamaan, että esitutinnan tulee varmistaa asianosaisten oikeusturvan toteutuminen.

Muutoksenhakusääntelyyn ehdotetut muutokset

Kannatamme asianomistajan muutoksenhakuoikeuden laajentamista esitetyin perustein. Katsomme, että ylipäättään asianosaisilla ei pitäisi olla merkittävästi toisistaan poikkeavia mahdollisuuksia muutoksenhakuun.

Kunnioittavasti

Kaupan liitto ry

Kari Luoto
toimitusjohtaja